

УДК 347.44

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-455-460

**Ольга
ВОРОНОВА**®
кандидат
юридичних наук,
доцент

**Інна
ГАМБУРГ**®
кандидат
юридичних наук,
доцент

(Класичний приватний університет, м. Запоріжжя, Україна)

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА КОНСТРУКЦІЯ «ПРАВОЧИН»: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ

Досліджено особливості правової регламентації поняття «правочин» у цивільному праві та законодавстві України. Здійснено історичний екскурс щодо вживання терміна «правочин» у Цивільних кодексах УРСР та України, надане пояснення щодо термінологічних трансформацій його в кодексах. Перелічено ознаки правочину. Незважаючи на їх нормативне закріплення, наведено різні наукові позиції щодо їх змісту, висловлена авторська думка. Розкриті аспекти співвідношення понять «правочин», «договір», «угода». Зроблений висновок про необхідність закріплення у ЦК України цих понять з відображенням порівняльної характеристики.

Ключові слова: правочин, договір, угода, цивільне право, законодавство, правовідносини.

Постановка проблеми. Наявність численних суспільних відносин, що завжди супроводжують життя людей у всі епохи, висуває потребу в наданні їм можливості або самим створювати, або за узгодженням сторін використовувати правові моделі поведінки. Такими моделями ще із стародавніх часів були правочини (договори, угоди). Застосування їх протягом уже декількох тисяч років пояснюється тим, що це оптимальна правова конструкція, що використовується у різних за характером суспільних відносинах. Основне призначення правочину зводиться до регулювання в рамках закону поведінки, а, разом з тим, і наслідків порушення відповідних вимог.

Тенденція до підвищення ролі правочину, характерна для всього сучасного цивільного права, стала проявлятися останніми роками у зростаючих масштабах. У нашій країні вона в першу чергу пов'язана з реформуванням усіх сфер державного та громадського життя, проведенням реформ. Ключове значення для такої перебудови мало визнання приватної власності і поступове заняття нею командних висот в економіці. У цьому процесі інститут правочину є необхідною ланкою регулювання цивільного обігу, що поєднує речове та зобов'язальне право, адже саме завдяки правочинам, що породжують зобов'язальні правовідносини, набуваються речові права.

Розвиток суспільних відносин часто висвітлює наявність недосконалостей, неузгодженостей, прогалин у правовому регулюванні певних їх видів. Безумовно, є вони і у цивільно правових відносинах, пов'язаних із здійсненням правочинів, подолання яких актуалізується для реалізації одного з основних загальноправових принципів – захист прав та інтересів усіх учасників правовідносин.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблемам правової регламентації поняття «правочин», його сутності, змісту, ознакам і т.ін. присвячені наукові розробки як фундаторів цивільного права, так і молодих вчених,

© О. Воронова, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5716-6509>
olgavoronova231963@gmail.com

© І. Гамбург, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9315-8987>
gamburginna2@gmail.com

таких як: І. Давидова, О. Дзера, О. Іоффе, З. Ромовська та ін. Щодо різних аспектів характеристики правочину спостерігаємо різні позиції. Практика теж висвітлює певні проблеми у правовому регулюванні правочину, що обумовлює необхідність подальших наукових розробок.

Метою статті є визначення особливостей правової регламентації поняття «правочин» у цивільному законодавстві України, окреслення проблемних аспектів та надання пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Безумовно, найбільш стародавньою правовою конструкцією є договір як підстава виникнення зобов'язань. Раніше договору в історії зобов'язального права виникали тільки делікти. Проте, у дослідників римського права такі підстави називаються і договорами [1], і угодами [2]. Щоправда, О. Іоффе, спираючись на праці німецького правознавця й історика XIX ст. Совіні, у своїх працях використовує термін «правочин» як синонім терміна «договір», бо саме Совіні вперше ввів в обіг терміни «юридичні факти» і «правочини», даючи їм визначення [3, с. 3]. Ще одним аргументом в підтримку такої позиції є текст Дигестів Юстиніана, Титул XIV яких має назву «Про договори», а у коментарях вказано, що «*factum*» і «*factio*» перекладається однаково і означає договір [4]. А от у чеського фахівця з римського права М. Братошека зустрічаємо посилання на використання терміна «правочин» – «*negotium*» [5].

Поняття «правочин» є суто українським терміном, який раніше використовувався в українському законодавстві протягом 20-50-х років XX століття. Цивільний кодекс УСРР 1922 р. містив розділ IV, який мав назву «Правочини», а ст. 26 даного кодексу визначала, що «правочини, тобто дії, направлені на встановлення, зміну або припинення цивільних правовідносин, можуть бути односторонніми і взаємними (договори)» [6]. При цьому у кодексі неодноразово вживався термін «угода» або в якості домовленості, наприклад, «Особа, що учинила правочин під впливом обману, погрози, насильства або внаслідок зловмисної угоди її представника з контрагентом, або внаслідок помилки, що має істотне значення, може вимагати по суду визнання правочину недійсним цілком або ж частково» (ст. 32), «Кожний власник має право вимагати виділу своєї частки з спільного майна, оскільки це не суперечить закону чи договору. Коли угоди про спосіб виділу не досягнуто, то майно за судовим рішенням ділиться в натурі, оскільки це є можливим без непомірної шкоди його господарському призначенню; в противному випадку власник, який виділяється, одержує грошову компенсацію» (ст. 65) та ін., або в якості договору, наприклад, «Зобов'язання припиняється цілком або частково: ...г) *угодою* сторін, зокрема, укладанням нового договору, що повинен замінити попередній» (ст. 129), «Угода про неустойку повинна мати письмову форму незалежно від її суми і від форми, яку має основний договір» (Примітка 2 ст. 141) та ін. Отже, зі змісту статей можемо зробити висновок, що правочин як певні дії, тобто юридичні факти, розглядався як більш широке поняття у порівнянні з угодою або договором. Також слід зазначити, що кодекс розглядав договір як вид зобов'язання. Зокрема, «Зобов'язання виникають з договорів і з інших у законі зазначених підстав...» (ст. 106) та ін. [6].

Приймаючи у 1963 р. Цивільний кодекс УРСР, правотворці відмовилися від вживання терміна «правочин», замінивши терміном «угода», під яким, відповідно до ст. 41 «визнаються дії громадян чи організацій, спрямовані на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків» [7]. Дефініція терміна «правочин» у Цивільному кодексі УСРР 1922 р. корелюється з дефініцією терміна «угода» у Цивільному кодексі УРСР 1963 р. – поняття розглядалися як юридичні факти (лат. *factum* – зроблене, дія, подія, вчинок) – передбачена гіпотезою правової норми конкретна обставина, з настанням якої виникають, змінюються або припиняються правові відносини [8].

Вказана стаття Цивільного кодексу УРСР 1963 р. також регламентує, що угоди можуть бути односторонніми і дво- або багатосторонніми (договори), чітко визначаючи співвідношення між угодою та договором: договір – це дво- або багатостороння угода, а значить, певний юридичний факт. Також відповідно до ст. 151 договір розглядається як вид зобов'язання: Зобов'язання виникають з договору або інших підстав... [7]. Терміни «правочин», «домовленість» взагалі відсутні у тексті Кодексу.

У чинному Цивільному кодексі (ЦК) України правочину відведено окрему главу (у Розділі IV. Правочини. Представництво Глава 16. Правочини), ст. 202 якої визначає: «Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав

та обов'язків. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори)» [9].

Найбільш змістовне пояснення термінологічних трансформацій у ЦК УРСР та України щодо предмета нашого дослідження надає З. Ромовська. Вчена визначає, що заміна терміна «правочин» у ЦК УРСР 1922 р. на термін «угода» у ЦК УРСР 1963 р. обумовлено нападками на українську правничу лексику, з метою наближення її до російськомовних аналогів. При цьому термін «угода» характеризується як такий, що має неадекватне йому змістовне навантаження, адже до угод було зачислено не лише договір, а й повернення боргу, заповіт, оголошення конкурсу, тобто акти, вчинені за волею однієї особи, тобто ті, які не потрібно було узгоджувати (годити) з волею інших осіб У той же час З. Ромовська підтримує російський термін «делка» (від слова «дело», «делать»), що повністю охоплював собою усі юридично значимі дії, які вчинили одна або декілька осіб [10, с. 336].

Далі повернення терміна «правочин» до нормативної юридичної лексики, практичного і наукового вжитку обумовлена необхідністю відновлення українських традицій, в тому числі і у сфері законотворчості [10, с. 337].

У період підготовки та прийняття нового ЦК України один із фундаторів вітчизняної цивільно-правової науки проф. О. Дзера зауважував, що однозначно досить важко дати позитивну відповідь на питання про доцільність такого нововведення та його правові наслідки. На його думку, ці негативні наслідки можуть проявитися у неправильному застосуванні правових норм глави про правочин і, врешті, в ігноруванні його застосування у правозастосовній діяльності [11, с. 5]. Практика показала, що сумніви та застереження вченого не виправдалися. І у процесі правотворчості, і у процесі правозастосування, і у лексиконі правників, службовців тощо термін «правочин» отримав широке розповсюдження.

Ми погоджуємося з фахівцями, що термін «правочин» є більш вдалим ніж термін «угода», який використовувався у ЦК УРСР 1963 р., оскільки він охоплює також і дії однієї особи, які не залежать від згоди або досягнення домовленості з іншими особами [12, с. 572].

Оскільки термін «правочин» відсутній у сучасних тлумачних словниках української мови, а Юридична енциклопедія наводить лише законодавче визначення [13], його мовне значення слід виводити зі складових – «право» і «чинити».

Термін «право» в словнику української мови тлумачиться, як:

- 1) законодавство; юриспруденція;
- 2) система встановлених або санкціонованих державою загальнообов'язкових правил (норм) поведінки;
- 3) обумовлена певними обставинами підстава, здатність, можливість робити, чинити що-небудь, користуватися чим-небудь;
- 4) наука, що займається юриспруденцією; правознавство [14, с. 659-660].

«Чинити» означає:

- 1) робити що-небудь, здійснювати щось;
- 2) поводитися певним чином, поступати згідно з якими-небудь принципами, правилами, настановами і т.п.;
- 3) спричинити щось своєю поведінкою;
- 4) бути джерелом чого-небудь, породжувати щось [15, с. 823].

Сподіваємося, що цей термін увійде у Словник української мови у 20 т., що формується з 2010 р. (останній 12 том – П–Підкурювач виданий у 2021 р.) [16].

Виходячи із наведених значень складових слова «правочин» робимо висновок, що термін «правочин» можна тлумачити, як джерело, чинник, що створює можливість робити щось, користуватися чим-небудь, поводитися певним чином. При цьому зазначений чинник діє незалежно від того, чи мали місце дії однієї, чи кількох осіб.

Щодо ознак правочину, то вони розроблені не тільки теорією цивільного права [10, с. 337-340], але і нормативно закріплені у правовому документі [17]. У Роз'ясненні Міністерства юстиції України від 19.04.2011 р. визначено, що «Зі змісту визначення правочину можна виділити такі основні його ознаки:

- 1) правочин є юридичним фактом, оскільки внаслідок його вчинення виникають, змінюються або припиняються цивільні права та обов'язки;
- 2) правочин – це вольова дія суб'єктів цивільного права, що характеризує внутрішнє суб'єктивне бажання особи, і за цією ознакою правочин відрізняють від

юридичних вчинків, правові наслідки яких настають в силу закону незалежно від волі його суб'єктів;

3) правочин породжує правовий наслідок (наприклад, бажання спадкодавця заповісти своє майно визначеному суб'єкту зумовлює виникнення для останнього цивільних прав та обов'язків);

4) правочин – це завжди дії незалежних та рівноправних суб'єктів цивільного права;

5) правочин завжди має бути правомірною дією, не може суперечити закону, інакше він не буде дійсним, законодавцем встановлено презумпцію правомірності правочину, якщо його недійсність прямо не встановлено законом або якщо він не визнаний недійсним у судовому порядку» [17].

Серед вчених тривали дискусії щодо визначення правочину як тільки дії суб'єктів. При цьому наводилися приклади цивільних правовідносин, де правочини виникали не внаслідок дій, а саме внаслідок бездіяльності осіб: прийняття спадщини: якщо спадкоємець протягом шести місяців не проявив інтересу до спадщини, його право на спадкування за заповітом чи за законом припинялося. Якщо протягом строку, що встановлений у договорі, видавець не повідомив автора про те, що його твір не схвалено, він вважається схваленим. Таке мовчання засвідчувало наявність правочину, оскільки породжувало у видавця, щонайменше, обов'язок виплатити авторові гонорар [10, с. 338-339]. При цьому проводили аналогію з терміном «злочин», коли, характеризуючи об'єктивну сторону складу злочину, до обов'язкових ознак відносять діяння у формі дії чи бездіяльності [18, с. 133]. З урахуванням різноманітності суспільних відносин вважаємо за доцільне визначити правочин як діяння (дію або бездіяльність) особи, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. При цьому приклади бездіяльності мають бути чітко прописані у законі або договорі для одностайного тлумачення та застосування в якості правочинів.

Також потребують узгодження і одноманітного закріплення питання співвідношення понять «правочин», «договір», «угода». Адже, як було наведено вище, за ЦК України 2003 р. договір є видом правочину, дво- чи багатостороннім правочином разом з одностороннім [9]. А у абз. 1 Роз'яснення Міністерства юстиції України від 19.04.2011 р. «Про форми правочинів» вказано, що «кожен із нас у повсякденному житті майже щодня укладає договори (правочини)» [17], синонімізуючи означені терміни. Для усунення колізій у ЦК України слід надати визначення усім поняттям з визначенням аспектів співвідношення між ними.

Висновки. Для цивільно-правових відносин, що охоплюють діяння, як однієї особи, так і домовленості між двома і більше особами, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, найбільш відповідним є термін «правочин». Дефініція цього поняття надана у чинному ЦК України, проте потребує вдосконалення для врахування різноманітності пов'язаних з ним суспільних відносин. Також для усунення колізій між нормативно-правовими актами щодо співвідношення понять «правочин», «договір», «угода» слід у ЦК України надати визначення кожному з них з вказівкою на співвідношення: «правочин – діяння особи/осіб, спрямовані на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків»; «договір – дво- чи багатосторонній правочин»; «угода – домовленість сторін правочинів щодо будь-яких вимог».

Список використаних джерел

1. Иоффе О. С., Мусин В. А. Основы римского гражданского права. Ленинград : Из-во Ленинград. ун-та, 1975. 156 с.
2. Татаркина К. П. Формы сделок по древнему римскому частному праву : учеб. пособие. Томск : Изд-во Томск. ун-та, 2008. 56 с.
3. Savigny P. System des heutigen romischen Rechts, т. III, 1840, P. 3.
4. Дигесты Юстиниана. Избранные фрагменты в переводе и с примечаниями И. С. Перетерского. Москва : Наука, 1984. 456 с.
5. Бартошек М. Римське право: (Поняття, терміни, визначення): Пер. з чеськ. Київ : Атіка, 1989. 448 с.
6. Цивільний кодекс УСПП 1922 р. URL : <http://civil-law.narod.ru/wist/gk22/>.
7. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>.
8. Юридичний факт. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 6 : Т–Я. 768 с.
9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. *Відомості Верховної Ради України*. 2003.

№№ 40-44. Ст. 356.

10. Ромовська З. Українське цивільне право: Загальна частина. Академічний курс : підруч. Київ: Атіка, 2005. 560 с.

11. Дзера О. В. Правочини за новим Цивільним кодексом України. *Вісник Академії адвокатури*. 2005. № 1 (2). С. 4–7.

12. Давидова І. В. «Правочин» в цивільному праві та законодавстві. *Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16-17 трав. 2018 р.)*. Одеса : Фенікс, 2018. Т. 2. С. 572–573.

13. Правочин. *Юридична енциклопедія* : у 6 т. / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2003. Т. 5 : П – С. 736 с.

14. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт. Т. 3. 1999. 928 с.

15. Новий тлумачний словник української мови: у 4 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконіт. Т. 4. 1999. 940 с.

16. Словник української мови: у 20 т. Київ: Наукова думка, 2010–2021 (12 томів).

17. Про форми правочинів : роз'яснення Міністерства юстиції України від 19.04.2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-11?find=1&text>.

18. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. / А. А. Васильєв, Є. О. Гладкова, О. О. Житний та ін. ; за заг. ред. проф. О. М. Литвиноваю Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 428 с.

Надійшла до редакції 12.12.2022

References

1. Ioffe, O. S., Musin, V. A. (1975) *Osnovy rimskogo grazhdanskogo prava* [Fundamentals of Roman civil law]. Leningrad : Iz-vo Leningrad. un-ta, 156 p.

2. Tatarikina, K. P. (2008) *Formy sdelok po drevnemu rimskomu chastnomu pravu* [Forms of transactions in ancient Roman private law] : ucheb. posobiye. Tomsk : Izd-vo Tomsk. un-ta, 56 p.

3. Savigny, R. (1840) *System des heutigen romischen Rechts* [System of contemporary Roman law], vol. III, P. 3.

4. *Digesti Yustiniana* (1984). *Izbrannyye fragmenty v perevode i s primechaniyami I. S. Pereterskogo* [Digests of Justinian. Selected fragments in translation and with notes by I. S. Peretersky]. Moscow : Nauka, 456 p.

5. Bartoshek, M. (1989) *Ryms'ke pravo: (Ponyattya, terminy, vyznachennya)* [Roman law: (Concepts, terms, definitions)] : Per. z ches'k. Kyiv : Atika, 448 p.

6. *Tsyvil'nyy kodeks USRR 1922 r.* [Civil Code of the Ukrainian SSR of 1922]. URL : <http://civil-law.narod.ru/wist/gk22/>.

7. *Tsyvil'nyy kodeks Ukrayins'koyi RSR vid 18.07.1963* [Civil Code of the Ukrainian SSR dated July 18, 1963]. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>.

8. *Yurydychnyy fakt* [Legal fact]. *Yurydychna entsyklopediya* : u 6 t. / red. kol.: Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in. Kyiv : Ukrayins'ka entsyklopediya im. M. P. Bazhana, 2003. Vol. 6 : T–YA. 768 p.

9. *Tsyvil'nyy kodeks Ukrayiny vid 16.01.2003* [Civil Code of Ukraine dated January 16, 2003]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. 2003. №№ 40-44, art. 356.

10. *Romovs'ka, Z.* (2005) *Ukrayins'ke tsyvil'ne pravo: Zahal'na chastyna. Akademichnyy kurs* [Ukrainian civil law: General part. Academic course] : pidruch. Kyiv: Atika, 560 p.

11. Дзера, О. В. (2005) *Pravochyny za novym Tsyvil'nym kodeksom Ukrayiny* [Transactions according to the new Civil Code of Ukraine]. *Visnyk Akademiyi advokatury*. № 1 (2), pp. 4–7.

12. Davydova, I. V. (2018) «Pravochyn» v tsyvil'nomu pravi ta zakonodavstvi ["Transaction" in civil law and legislation]. *Pravove zhyttya suchasnoyi Ukrayiny : materialy Mizhnar. nauk. prof.-vykl. ta aspirant. skladu (m. Odesa, 16-17 trav. 2018 r.)*. Odesa: Feniks, vol. 2, pp. 572–573.

13. *Pravochyn* [Transaction]. *Yurydychna entsyklopediya* : u 6 t. / red. kol.: Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in. Kyiv : Ukrayins'ka entsyklopediya im. M. P. Bazhana, 2003. Vol. 5 : P – S. 736 p.

14. *Novyy tлумачnyy slovnyk ukrayins'koyi movy* [New explanatory dictionary of the Ukrainian language] : u 4 t. / uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv : Akonit. Vol. 3. 1999, 928 p.

15. *Novyy tлумачnyy slovnyk ukrayins'koyi movy* [New explanatory dictionary of the Ukrainian language] : u 4 t. / uklad. V. Yaremenko, O. Slipushko. Kyiv : Akonit. Vol. 4. 1999, 940 p.

16. *Slovnyk ukrayins'koyi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]: u 20 t. Kyiv: Naukova dumka, 2010–2021 (12 tomiv).

17. *Pro formy pravochyniv* [On forms of transactions] : roz'yasnennya Ministerstva yustytisyi Ukrayiny vid 19.04.2011. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0028323-11?find=1&text>.

18. *Kryminal'ne pravo Ukrayiny. Zahal'na chastyna* [Criminal law of Ukraine. General part] : pidruch. / A. A. Vasyly'ev, YE. O. Hladkova, O. O. Zhytnyy ta in. ; za zah. red. prof. O. M. Lytvynovayu Kharkiv : Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav, 2020. 428 p.

ABSTRACT

Olga Voronova, Inna Hamburh. Civil-legal construction of "transaction": features of the legal regulation. The article is devoted to the research of the peculiarities of the legal regulation of the concept of "transaction" in the civil law and legislation of Ukraine. A historical excursion was conducted regarding the use of the term "transaction" in the Civil Codes of the Ukrainian Soviet Socialist Republic and Ukraine. Thus, the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic of 1922 contained Section IV, which was entitled "Transaction" with the definition of the concept as "actions aimed at establishing, changing or terminating civil legal relations, can be unilateral and mutual (agreements)". In the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic of 1963, the term "transaction" was replaced by the term "deal" with a similar definition. In the current Civil Code of Ukraine of 2003, there is a separate Chapter "Transactions". Argumentation about the reasons for these terminological transformations is given. The replacement of the term "transaction" in the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1922 by the term "deal" in the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1963 was due to attacks on the Ukrainian legal vocabulary, with the aim of bringing it closer to Russian-language counterparts. The return of the term "transaction" to the normative legal vocabulary, practical and scientific usage is due to the need to restore Ukrainian traditions, including in the field of lawmaking.

The signs of the transaction are listed. Despite their normative consolidation in the Explanation of the Ministry of Justice of Ukraine, various scientific positions on their content are given, and the author's opinion is expressed. Aspects of the correlation between the concepts of "transaction", "agreement", "deal" are revealed. The conclusion was made about the necessity of consolidation these concepts in the Civil Code of Ukraine, which reflect a comparative characteristic with reference to the author's proposals. The following definitions are proposed for amendments to the text of the Civil Code of Ukraine: "transaction" – an act of a person/persons aimed at acquiring, changing or terminating civil rights and obligations"; "agreement – a bilateral or multilateral transaction"; "deal – an agreement between the parties of the transaction regarding any requirements".

Key words: *transaction, agreement, deal, civil law, legislation, legal relations.*

УДК 347.77

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-460-468

Олег ЖУРАВЕЛЬ®

кандидат юридичних наук

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ
АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

Проаналізовано питання захисту авторських прав та суміжних прав в Україні. Розкрито особливості оновленого Закону України «Про авторське право та суміжні права». Виокремлено особливості захисту авторських прав провідних країн світу.

Особливу увагу приділено захисту авторських прав об'єктів, розміщених в мережі Інтернет. Надано рекомендації щодо захисту авторських прав об'єктів авторського права, що мають електронну форму, в тому числі текстові об'єкти та фотографії. Розглянуто види відповідальності за порушення авторських прав.

Ключові слова: *авторське право, суміжні права, інтелектуальна власність, електронні об'єкти авторського права, авторський твір.*

Постановка проблеми. Права громадянина в цивілізованому світі гарантує кожна правова держава. Права людини, як слушно зауважують науковці ДДУВС, – це один з провідних об'єктів національної безпеки, тому що лише на основі безпеки особи, закріплюючи, реалізуючи, охороняючи і захищаючи її права, свободи та обов'язки, можна здійснювати заходи щодо забезпечення безпеки більш складних соціальних систем [1].

Кожна людина впродовж свого життя умисно або неумисно створює ті чи інші

© О. Журавель, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6213-1343>

olzhuravel@urk.net